Centenáriumi kiadvány gyermekeknek

Mórától — Móráról

Móra Ferenc születésének századik évfordulója a fiatalok, a gyermekek ünnepe is. A nagy írónkról elnevezett kiadó gondozásában rendszeresen jelennek meg a legifjabb olvasókhoz szóló művek. Maga Móra is sokszor, és szívesen írt a gyermekek világáról, a gyermekeknek. Szívében csak gyermekíró maradt ő mindig.

A most megjelent ünnepi antológia fontos szerepet tölt be a megemlékezés-sorozat kiadványai között. A Mórától — Móráról című kiadvány a legilletékesebbekhez, a gyermekekhez szól. Célja az olvasóvá nevelés, az író világának megismertetése, megszerettetése a fiatal olvasókkal. Nemes, de igen nehéz feladat hárult a kötetet összeállító Megyer Szabolcsra, hiszen igyekezett az író, teljes munkásságának gazdag hagyatékából válogatni. Az író, költő, újságíró, lapszerkesztő Móra mindennapjai éppen úgy helyet kapnak a kiadvány lapjain, mint a múzeumigazgató, könyvtáros, régész élete. Az író sokoldalú, színes, egyéni világa tárulkozik ki az apró szemelvények, anekdoták sokaságán keresztül.

Az írások anyanyelvünk zamatos ízein, Móra egyéni nyelvezetének fordulatain keresztül élénkítik, emelik az ifjú olvasók beszédkultúráját. A gazdagon illusztrált kötet elsősorban azoknak a fiataloknak szól, akik a maguk szemével, érdeklődésével szeretnének meggyőződni irodalomtörténetünk különböző dolgairól. Sokat tanulhatnak a könyv szemelvényeiből: történelmet, régészetet, irodalmat.

Felejthetetlen történetek bukkannak elő a könyv lapjain Móra életéről, felnőttekről, gyermekekről, növények világáról, a múlt hétköznapjairól. Móra írásai példát adnak becsületből, hűségből, emberségből. Elsősorban az általános iskolák tanulóinak ajánlják a szerzők, szerkesztők a Tankönyvkiadó legújabb kötetét. Hasznos segítséget nyújt az irodalomórákon, szakkörökben, de egyéni olvasmánynak is értékes, maradandó. Színes, érdekes, a jellemet formáló, építő kötettel lepte meg a gyermekek évében kis olvasóit a kiadó.

R. G.

Érzéstelenítés árammal

Műtétek utáni erős fájdalom csillapítására alkalmas módszert dolgozott ki a Kujbisevi Orvos Egyetem egyik kutatócsoportja, R. Ratner professzor vezetésével.

Az eddig ismert érzéstelenítők nem mindig elég hatásosak. Az említett kutatócsoport módszere az idegpályák elektromos stimulálásával szabadítja meg a beteget a fájdalomtól. A beteg bőrére elektródokat erősítenek, amelyen keresztül a hordozható kontaktgenerátor áramimpulzusokat bocsát a testre. Mintegy 15—20 perc múltán a fájdalom 3—4 órahosszára teljesen megszűnik. Szükség esetén a kezelés megismételhető.

Az új módszert eddig több mint száz betegen próbálták ki. Az eredmény: a fájdalom még komoly szívműtétek, tüdőn és hasüregben végzett operáció után is teljesen megszűnik. A kezelésnek semmilyen mellékhatása nincs.

Lakásépítés

Miért nem olcsóbb?

Az építőipar állami és szövetkezeti szektorát ért kritikák leggyakrabban három vádat tartalmaznak: kicsik, drágák és rossz minőségűek az általuk készített lakások. Vizsgáljuk meg kissé tüzetesebben az első két pontot.

Nem nehéz belátni, hogy minél több személy befogadására készül egy lakás, annál kevesebb lesz az egy lakóra jutó alapterület nagysága. A közös helyiségek — nappali szoba, konyha, étkező és a mellékhelyiségek — ugyanis nem igényelnek még egyszer akkora alapterületet mondjuk hat lakó esetén, mint amekkora háromnál szükséges. A Családi Szervezetek Nemzetközi Egyesülete (UIOF) ajánlást dolgozott ki a lakások nagyságára. Ebből származik a következő három adatsor is: a három lakót befogadó lakás 56 négyzetméteren három lakószobával készül, tehát egy személyre 18,7 négyzetméter lakóterület jut; a 4 személyes lakás még mindig 3 szobás, de 62 négyzetméteres, így egy lakóra 15,5 négyzetméter alapterület jut; végül a 6 tagú családnak készült lakás 4 szobás, 82 négyzetméter alapterületű, amelyből 13,7 négyzetméter jut egy személyre.

Hazánkban az állami lakásépítés keretében zömmel 4 személyes, 2 szobás lakások készülnek, átlag 53 négyzetméteres alapterülettel. Ezt az alapterület-normát úgy tartják be, hogy az ennél nagyobb lakásokat az átlagosnál kisebbekkel kompenzálják. Viszont a magánerős lakásépítés körében — amely nagyságában még mindig meghaladja az állami szektort — ilyen korlát közvetlenül nincs. Ezért megközelítően 10 négyzetméterrel nagyobb a magánerőből épült lakások átlagos alapterülete. Hasonló az eltérés akkor is, ha a most épülő lakásokat a már meglévő állománnyal hasonlítjuk össze.

Mielőtt ítéletet mondanánk erről a takarékosságról, ismerjünk meg még valamit. Szakemberek számítása szerint a beépített konyhabútorral 2 négyzetmétert lehet megtakarítani, tehát ennyivel kisebbre tervezhető a konyha, ha a lakó nem saját konyhabútorát hozza magával. A beépített szekrények — mivel hátul és oldalt a falig, felfelé pedig a mennyezetig érnek — 1,5 négyzetméternyi alapterület megtakarítására adnak módot. Ha központi fűtés van a lakásban, akkor ezzel átlagosan 3 négyzetméter nyerhető, a radiátorok és kályhák közti méretkülönbséggel és azzal, hogy nem kell a lakásban tüzelőanyagot tárolni. A központi fűtés további előnyökkel is jár. Lehetővé teszi a félszobás bővítést, a hatásfoka 15—30 százalékkal jobb a kályhákénál és a levegő is sokkal tisztább marad.

A képlet tehát a következő: nagyobb felszereltséggel, jobb funkcionális megoldással kisebb lakóterületen nagyobb kényelmet biztosíthatunk magunknak, mint ezek nélkül. Természetesen ez csak akkor igaz, ha a 3 férőhelyes másfél szobás lakásban valóban csak hárman és nem többen laknak, ha a konyhában a terület jó kihasználását nem úgy „oldotta" meg a tervező, hogy a hosszú, keskeny asztalnál csak libasorban, ágaskodva ebédelhet a család, vagy ha a ruhásszekrényben elfér a vállfa, a fürdőszobában pedig az automata mosógép.

Az első 15 éves lakásépítési program indulásakor, 1961-ben nem egészen 3 ezer forintba került átlagosan egy négyzetméter lakás építése. Ekkor még a hagyományos, téglát téglára rakó technológia volt uralkodó. Tíz évvel később, a technológiai váltás közepén négy és fél ezer, a tervidőszak végén pedig — 1975-ben — 6 ezer forint volt a lakás minden négyzetméterének előállítási költsége. A felületes szemlélő ezután valószínűleg a modern technológiákat okolná a költségek emelkedéséért. Nos, íme egy számítás: a tíz házgyár termékeinek felhasználásával mintegy 11 ezer dolgozót lehetett „megtakarítani" a kivitelező építőiparban. (Munkásszálláson való elhelyezésük egyébként körülbelül félmilliárd forintba kerülne évente.) Az élőmunka csökkenésének következménye: amíg hagyományos technológiával egy dolgozóra egy lakás felépítése jutott évente, addig a házgyári technológiával kettő. A költségek emelkedése tehát nem írható a modernebb technológiák rovására. Akkor viszont miből származnak?

Erre a legkézenfekvőbb válasz az, hogy elfogytak az olcsón beépíthető területek. Részben szanált területre, részben pedig rossz talajviszonyú, közművekkel el nem látott helyekre kell lakóházakat építeni. Az első terület nemcsak építésgazdasági, hanem lakásgazdálkodási gondokat is szül, hiszen a szanálás előtt el kell költöztetni a lakókat, ezért csökken a lakásszaporulat (igaz, cserébe javul a komfortfokozat). A rossz talajviszonyok az alapozást és a tereprendezést drágítják.

A felsorolt költségemelő tényezők valóban léteznek, de van ezeknél egy még fontosabb. Amint a Statisztikai Időszaki Közlemények nemrég megjelent kötetéből kitűnik, 1975. és 1978. között az építőiparban 70,8 százalékról 60,5 százalékra — tehát 10 százalékkal! — csökkent az eszközök kihasználása. Az arányok riasztóak még az iparhoz képest is, ahol még mindig 90 százalék fölött áll az eszközkihasználási mutató. Ha az építőipar fel tudna zárkózni az ipar mai szintjére, már akkor is egyharmaddal több lakást produkálhatna ugyanennyi eszközzel. És mit eredményezne e hatékonyságnövekedés a költségeknél? Erre ugyan pontos számítás nincs, de csaknem bizonyosnak látszik, hogy változatlan árból lehetne építeni a második 15 éves lakásépítési tervben célul kitűzött 60 négyzetméteres átlagos alapterületű lakásokat.

K. S.

Szegedi énekes Amerikában

Karikó Teréz, a Szegedi Nemzeti Színház tagja háromhónapos turnén vett részt az Atlanti-óceán túlsó partján. A KISZ Központi Művészegyüttesével járta az USA, Kanada, Mexikó és Guatemala koncerttermeit. A művészegyüttes mellett ő volt az egyedüli szólóénekes, és így ő képviselte a magyar énekkultúrát. Mit lehet ilyen hosszú út után először kérdezni a régen látott ismerőstől — milyen volt?

— Négy évvel ezelőtt a „Hurok" amerikai koncertiroda jóvoltából már jártam az USA-ban és Kanadában. Most ennek a koncertirodának az utódja az ICM szerződtetett bennünket. De ezúttal a meghívás Mexikóba és Guatemalába is szólt. Az utóbbi helyen magyar együttes, énekes még nem járt. Csodálatos volt a három hónap, hatvan fellépés, több tízezer kilométer van mögöttem, és olyan dolgokat láttam, élményeket szereztem, amelyeket soha nem lehet elfelejteni — mondja a szegedi operaénekes.

— Hogy fogadta az amerikai kontinens közönsége a magyar dalokat? — kérdezősködöm tovább.

— Szólnom kell a műsorról, ami a következő volt. Először a KISZ Központi Művészegyüttes zenekara játszott, majd táncosok léptek fel, aztán én énekeltem magyar népdalokat és virágénekeket. Kodály és Bartók zenéje mindenütt tetszett, s úgy éreztem, a közönség egzotikusnak tartja a magyar népi éneket. A legtöbb helyen zsúfolt nézőtér várta szereplésünket. Ezt büszkeséggel említem, mert az USA 17 államának 26, Kanada 14 és Mexikó 11 nagyvárosában, valamint Guatemalában három helyen ismerkedhetett a közönség a magyar zene-, tánc- és énekkultúrával. Mindenütt meleg szívvel fogadtak, de örökké emlékezetes marad számomra a kanadai Calgary város, ahol a nézők egy része még a szállodánkba is utánunk jött. Annyira megnyertük tetszésüket. A kitűnő akusztikájú New York-i Avery Fisher Hallban, ahol legalább háromezer ember elfér, annyian voltak, hogy szinte még a csilláron is lógtak, és jóleső érzéssel lehetett hallani, amikor magyarul bekiabáltak: „Hogy volt!" A távoli országokba szakadt hazánkfiai mindenütt rokonszenvesen fogadtak, számos helyen megvendégeltek, és Miamiban igazi magyaros vendéglátásban volt részünk, egy nyolcfogásos vacsorán.

— Mennyire lehetett és tudott bepillantani az amerikai országok zenekultúrájába?

— Sajnos, a rendkívüli zsúfolt program miatt, amikor nem szerepeltünk, általában utaztunk. Előfordult, hogy egy nap 10—12 órát is úton voltunk. Így nem hallhattam híres énekeseket, erre nem jutott idő, és keveset tudtam meg a színházakról is. Egy-két tapasztalatot — ami számomra nagyon érdekes —, azért szereztem. Az üzlet mindenekfölött van. A közönség ovációja ellenére sem lehetett nagyon ismételni. Legföljebb egy fél számot, egy-két percig. Az impresszáriók úgy gondolkodnak, ha a produkció sikeres, a néző üljön be még egyszer, vegyen ismét jegyet. Az is szokatlan volt, hogy milyen szigorúak a biztonsági intézkedések az USA színházaiban. „Tévészemek" pásztázzák a folyosókat. Mexikóban pedig a nagy meleg miatt (40 Celsius) a rendkívüli egészségügyi elővigyázatosság a jellemző. A koncerttermekben állandó az orvosi készültség, mindenütt van oxigénkészülék.

— Azt hiszem, napokig tudna mesélni. Mi az, amire a kiutazása előtt még álmában sem gondolt?

— Hogy Mexikóban átélek egy földrengést, Acapulcóban látok egy olyan csodálatos színházat, amihez hasonlóval még másutt nem találkoztam, arra sem gondoltam, hogy olyan sikerünk lesz, a közönség velünk énekel és táncol. Arra pedig végképp nem számítottam, hogy a guatemalai szállodánkban fegyveres őrök vigyáznak álmunkra, és egy szálloda előtti tűzpárbajnak lehetek tanúja. Máig sem tudom, kik lövöldöztek és miért. Nem utolsósorban ide kívánkozik, kimondhatatlanul jóleső érzés, egy szegedi énekesnek adatott meg, hogy egy ilyen útnak részese lehessen.

H. M.

Családi események

HÁZASSÁG

Cserényi Sándor és Nemes Erzsébet, dr. Szeghő Attila és Rixer Mária, dr. Soós István és Hajós Éva Lilla, Molnár Gábor Béla Róbert és Cabai Ildikó, Kovács Péter Sándor és Szél Mária Terézia, Bodor Tamás József és Jójárt Gyopár, Papp István és Balla Beáta, Gősi Valér és Nagy Erzsébet, Nemesi Pál és Szalma Éva, Szajbéli György és Polecsák Melinda, Bús János és Borzai Ágnes, Szamosszegi Gábor és Tóth Judit, Solymossy András Sándor és Kecse Éva Mária, Kónya Ferenc és Nagy Mária Erzsébet, Sisák Péter és Oláh Rita Éva, Bálint Mihály Imre és Biczók Irén, Biczók Sándor és Szekeres Mária, Mészáros László és Batancs Erika Mária, Abonyi János Géza és Bérczy Judit, Kovács László Zoltán és Szirányi Veronika, Milassin Péter Zoltán és Bánvölgyi Aranka Ilona, Ördögh Géza György és Lengyel Erzsébet Katalin, Csete Károly és Komlósi Erzsébet, Deák József és Szabó Ibolya, Márton Károly és Virág Edit Róza, Vincze László György és Kasza Katalin, Sós József és Kollár Zsuzsanna, Kakuszi Gyula és Miklós Mária, Németh Zoltán és Gärtner Alice, Bálint Zoltán és Borbás Tímea Anikó, Szászi András és Tóth Rozália, Stelczner Jenő és Szabó Edit házasságot kötöttek.

SZÜLETÉS

Bakacsi István Józsefnek és Csókási Rozáliának György József, Ésik Zoltánnak és Nika Zsuzsannának Eszter, Tikviczki Lajosnak és Dobák Annának Gábor, Galgóczi Tibornak és Dudás Máriának Tímea, Kiss Istvánnak és Lele Editnek Tünde, Bozsó Istvánnak és Török Veronikának Judit, Horváth Jánosnak és Szász Máriának Mónika Karolina, Sliz Győzőnek és Kiss Vilma Gizellának András, Juhász Istvánnak és Tóth Margitnak Tibor, Szabó István Tibornak és Fodor Edit Ilonának Tamás, Lakatos Árpád Istvánnak és Nagy-György Máriának Árpád Gábor, Szilléry Lászlónak és Heves Ildikónak Áron, Nagy Elemérnek és Farkas Máriának Éva, Keresztes Attilának és Négyökrű Erzsébetnek Attila Tibor, Lakos János Andrásnak és Vermes Máriának Nóra Mária, Szekeres Józsefnek és Berta Mária Ilonának Anita Margit, Polyák Zoltánnak és Szögi Etelkának Gábor, Szabó Jenőnek és Rabi Erzsébet Piroskának Andrea, Geri Istvánnak és Kálmán Gizellának Attila, Király Lászlónak és Ruddies Christel Ellinek Norbert László, Engi András Istvánnak és Simon-Jójárt Rozáliának Edit, Szilágyi Béla Mihálynak és Horváth-Zsikó Erzsébetnek Béla, Opauszki Jánosnak és Cebei Zsuzsannának Csilla Zsuzsanna, Somoskövi Mihálynak és Kalmár Ilonának Éva Katalin, Kurucsai Jánosnak és Kocsis Edit Juliannának Gábor, Fischer Ferencnek és Szekeres Ilona Katalinnak Gábor Ferenc, Vőneki Ottó Antalnak és Tóth Máriának Csaba Ottó, Kiss Lászlónak és Farkas Editnek László Csaba, Török János Lászlónak és Szélpál Katalinnak Renáta Katalin, Ivancsó Bélának és Gera Máriának Hajnalka Mária, Mózes Sándor Zoltánnak és Baksics Éva Juliannának Zsolt, Masa Istvánnak és Németh Zsuzsanna Etelkának Mónika Katalin, Dohar Józsefnek és Fazekas Irénnek Orsolya Nóra, Palázsy Endre Sándornak és Pietrzyk Elzbieta Máriának Ádám Endre, Kós Lászlónak és Nagy Ilonának Andrea Márta, Pallagi Jánosnak és Gáll Piroska Lidiának Anna, Kispál Jenőnek és Szabó Jolán Ibolyának Krisztián, Rotár Viorelnek és Farkas-Józsa Anna Máriának Gábor Szabolcs, Komlódi Sándornak és Kapitány Mária Magdolnának Krisztina, Balogh Józsefnek és Csányi Gizellának Szilvia, Monostori Lászlónak és Góg Zsuzsannának Erika, Lakatos Árpádnak és Hamza Rozáliának Tibor Attila, Molnár Józsefnek és Vass Erzsébetnek Marcell, Dobó Lászlónak és Czérna Éva Ottiliának Éva Katinka, Tirk Miklósnak és Vikor Erzsébet Ilonának Erika Katalin, Lajkó Józsefnek és Tanács Zsuzsannának Szilvia, Eperjesi Jánosnak és Börcsök Juliannának Julianna Beáta, Halász Istvánnak és Bóka Ilona Annának Attila, Tanács Istvánnak és Szűcs Irénnek Gábor István, Halasy Tamás Józsefnek és Szabó Margitnak Réka, Kispál Bélának és Schubert Ilona Ibolyának Ibolya, Muzsnyai Lajosnak és Lajos Ildikónak Lajos Szilárd, Turi Lajosnak és Herédi Erzsébetnek Péter, Arany Mihálynak és Becskei Ilonának Attila Zsolt, Káity Lászlónak és Szeles Zsuzsannának Szilárd, Balázs Lászlónak és Takács Editnek Éva Anna, Bakó Sándornak és Péter Erzsébet Évának Bernadett, Kovács Lászlónak és Kovács Zsófiának Anita, Locskai Józsefnek és Magony Rozáliának Tünde, Németh Sándor Józsefnek és Horváth Erzsébetnek Erzsébet, Horváth Istvánnak és Kocsis Ilonának Szabolcs, Horváth Istvánnak és Kocsis Ilonának Ádám, Savanya Balázsnak és Markovics Katalinnak Mónika, Bagosi Mihálynak és Farkas Mária Annának Mihály, Takó Ferencnek és Magyar Máriának Ágnes, Takács Gábornak és Bősze Zsuzsannának Eszter, Böröcz Jánosnak és Tasnádi Zsuzsannának Gábor Dávid, Vörös Zsoltannak és Balogh Klárának Gabriella, Bakos Szilveszternek és Bakos Annának Tibor Sándor, Petri Lászlónak és Pencz Teréznek Adél, Bozóki Tamás Lászlónak és Király Zsuzsannának Olga, Gyémánt Tibornak és Szunyog Erzsébetnek Zsuzsanna, dr. Takács Gyulának és dr. Kucserą Máriának Csaba, Havasi Zoltán Gábornak és Udvardi Mária Erzsébetnek Nóra nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS

Polareczki Jánosné Rácz Julianna, Seres Gyula, Libent Erika, Tóth Sándor, Illés József, Takács Józsefné Paragi Anna, Tóth Ferencné Berta Mária, Sándor Lajos, Valentin Istvánné Kovács Veronika, Király Sándor, Szabó-Bogár János, Gärtner Vilmosné Kolla Éva Terézia, Cserni Jánosné Kobzos Mária, Oláh Ágnes, Halotti Miksáné Hoffer Mariska, Tóth Ferencné Lajkó Gizella, Szűcs Gyula György, Ördög Pálné Biacsi Ilona, Bakó Antal, Kormányos Jánosné Simon Anna, Oláh József, Pálinkás József, Nagy Pál Vilmos, Tóth Mihály, Kiss Kálmán, Lele József, Tamás Aladérné Benczédi Anna, Börcsök Józsefné Bozó Éva, Vass Jánosné Marton Julianna, Kávai Dezsőné Lantos Margit, Demeter György, Török Margit Edit, Bali Imre, Batancs Imréné Ács Julianna, Vörös Antal, Hesz Jánosné Lakatos Mária meghalt.

Szagtalan uborka

Az uborkának nincs szaga — erre a következtetésre jutottak azok az NSZK-beli kutatók, akik arra keresték a választ, hogy milyen a vegyi összetétele a mindnyájunk által jól ismert uborkaszagnak. Kiderült, hogy az olyan uborka, amelyiknek a héja teljesen sértetlen, nem tartalmazza az uborkaszag illóanyagait. Ezt az illóanyagot linolsav alkotja, ami enzimtevékenység során lejátszódó gyors láncreakciók eredménye. Az uborkában van linolsav is és enzim is, a kémiai reakció megindulásához azonban szükség van a levegő oxigénjére. Ez akkor kerül az uborkába, ha felvágjuk a növényt, megsérül a héja vagy ha leszedjük a száráról. Ha oxigénmentes környezetben szeleteljük az uborkát, nem keletkezik „uborkaszag".

A Fehér Dombok titkai

Az archeológusok a Szír-Darja és az Alakol-tó között folytatott ásatások során megtalálták Aktobe erődjét. Az ezer éve épült Aktobében (Fehér Dombok) kerámia csövekből bonyolult vízvezeték-rendszer volt. A lelet igazolta a nép körében fennmaradt legendát, amely szerint az ókorban a Közép-Ázsiából Kelet-Turkesztánban vezető karavánút mentén jelentős erődítményekkel rendelkező városok voltak.